

Roll No :

Total No. of Questions : 12]

[Total No. of Printed Pages : 4

A-236

B.A. (Part-III) DUE Part-II Examination, 2021

SANSKRIT

Paper - II

(वैदिक साहित्य, गद्य साहित्य एवं व्याकरण)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 100

Section-A

(Marks : 2 × 10 = 20)

Note :- Answer all *ten* questions (Answer limit 50 words). Each question carries 2 marks.

(खण्ड-अ)

(अंक : 2 × 10 = 20)

नोट :- सभी दस प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा 50 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 2 अंक का है।

Section-B

(Marks : 8 × 5 = 40)

Note :- Answer any *five* questions out of seven (Answer limit 200 words). Each question carries 8 marks.

(खण्ड-ब)

(अंक : 8 × 5 = 40)

नोट :- सात में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा 200 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 8 अंक का है।

Section-C

(Marks : 20 × 2 = 40)

Note :- Answer any *two* questions out of four (Answer limit 500 words). Each question carries 20 marks.

(खण्ड-स)

(अंक : 20 × 2 = 40)

नोट :- चार में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा 500 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 20 अंक का है।

BI-625

(1)

A-236 P.T.O.

1. सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति। केषाञ्चित् पञ्चानां प्रश्नां उत्तराणि संस्कृत भाषायां देयानि।
 - (i) वरुण देवस्य कति पाशाः सन्ति ?
 - (ii) 'सुशिप्रः' कस्य देवस्य कृते प्रयुक्तः ?
 - (iii) हिरण्यमयेन पात्रेण कस्य मुखम् अपिहितम् ?
 - (iv) ईशावास्योपनिषदि कति मन्त्राः सन्ति ?
 - (v) गुरुपदेशः कीदृशं स्नानम् अस्ति ?
 - (vi) शुकनासोपदेशः कस्य ग्रन्थस्य अंशः अस्ति ?
 - (vii) 'बालक संस्कृत पढ़ता है।' संस्कृत भाषायामनुवारो विधेयः।
 - (viii) कतिविधस्तत्पुरुषः नामोल्लेखः अपि करणीयः।
 - (ix) समासः कतिविधः ?
 - (x) 'येनाङ्गविकारः' सूत्रे कस्याः विभक्तिः प्रयोगः भवति ?

सप्तप्रश्नेषु केषाञ्चित् पञ्चानां प्रश्नानामुत्तराणि देयानि (उत्तर-सीमा 200 शब्देषु)

2. कयोश्चिद् द्वयोर्मन्त्रयोरनुवादो विधेयः—
 - (अ) वेदा यो वीनां पदमन्तरिक्षेण पतताम्।
वेद नावः समुद्रियः॥
 - (ब) संगच्छध्वं संवदध्वं सं वो मनांसि जानताम्।
देवा भागं यथा पूर्वे संजानाना उपासते॥
3. कयोश्चिद् द्वयोर्मन्त्रयोः व्याख्या कार्याः
 - (अ) कुर्वन्नेवेह कर्माणि जिजीविषेच्छतं समाः।
एवं त्वयि नान्यथेतोऽस्ति न कर्मलिप्यते नरे॥
 - (ब) विद्यां चाविद्यां च यस्तद् वेदोमयं सह।
अविद्यया मृत्युं तीर्त्वा विद्ययामृतमश्नुते॥
4. कयोः द्वयोः गद्यांशयो हिन्द्याम् अनुवादो विधेयः—
 - (अ) यौवनारम्भे च प्रायः शास्त्रजल प्रक्षालन निर्मलापि कालुष्यमुपयाति बुद्धिः। अनुज्झित धवलतापि सरागैव भवति यूनां दृष्टिः। अपहरति च वात्येव शुष्कपत्रं समुद्भूतरजोभ्रान्तिरति दूरमात्मेच्छया यौवनसमये पुरुषं प्रकृतिः।

- (ब) आलोकयतु तावत् कल्याणाभिनिवेशी लक्ष्मीमेव प्रथमम्। इयं हि सुभट
खड्गमण्डलोत्पलवनविभ्रमभ्रमरी लक्ष्मीः क्षीरसागरात् पल्लवेभ्यो रागम्, इन्दुशकलादेकान्त वक्रताम्,
उच्चैः श्रवसश्चंचलताम्, कालकूटान्मोहशक्तिम्।
5. शुक्रनासोपदेशमधिकृत्य गुरुवचनमहत्ता प्रतिपादनीया।
6. अधोलिखितेषु चतुर्णां वाक्यानां वाच्यपरिवर्तनं करणीयम्—
- (क) (i) सः पुस्तकं पठति।
(ii) बालकः पत्रं लिखति।
(iii) त्वया गृहं गम्यते।
(iv) अहं क्रीडामि
(v) वयं महाविद्यालयं गच्छामः
- (ख) कारकाणि कति भवन्ति ? तेषां नामोल्लेखपूर्वकं विस्तृत वर्णनं कुरुत।
7. निम्नांकितेषु पदेषु विभक्तेः कारणं सूत्रोल्लेखपूर्वकं वर्णयताम्—
- (i) माणवकं पन्थानं पृच्छति।
(ii) विद्यालयं निकष गृहम्।
(iii) जटाभिः तापसः
(iv) हरिः दैत्येभ्यः अलम्
(v) बालकाय दुग्धं रोचते।
(vi) चोरात् बिभेति बालकः
(vii) देवदत्तः कर्णाभ्याम् बधिरः
(viii) गवां कृष्णा बहुक्षीरा
8. अधोलिखितेषु केषाञ्चित् चतुर्णां समस्त पदानां विग्रहं कुर्वन् समासस्य नामोल्लेखमपि कुरुत :
- (i) यथाशक्तिः
(ii) घनश्यामः
(iii) कृष्णाश्रितः
(iv) निर्मक्षिकम्
(v) राजपुरुषः

- (vi) कुपुरुषः
- (vii) पितरौ
- (viii) त्रिभुवनम्

खण्ड-स

प्रत्येक 20

अधोलिखितेषु चर्तुषु प्रश्नेषु कयोः द्वयोः विस्तृतं वर्णनं करणीय। उत्तर सीमा 500 शब्देषु भवितव्यम्।

9. वरुण-विष्णु-प्रजापति सूक्तेषु कयोः द्वयोः हिन्दीभाषायां सारांशः लेखनीयः।
10. शुकनासोपदेशानुसारेण युवावस्थायाः दोषान् अथवा लक्ष्मीविशेषतां वर्णयत।
11. अधोलिखितेषु पञ्चनानां सूत्राणां सोदाहरणं व्याख्या कार्याः।
 - (i) तृतीया तत्कृतार्थेन गुणवचनेन।
 - (ii) चतुर्थीतदर्थार्थं बलिहितसुखरक्षितैः।
 - (iii) तत्पुरुषः समानाधिकरणः कर्मधारयः।
 - (iv) दिक्संख्ये संज्ञायाम्।
 - (v) अनेकमन्यपदार्थे
 - (vi) सहस्रुपा
 - (vii) नदीभिश्च
 - (viii) विशेषणं विशेष्येण बहुलम्।
12. निम्नलिखितेषु पञ्चानां सूत्राणां सोदाहरणं व्याख्या कार्याः
 - (i) कर्तुरीप्सिततमं कर्म।
 - (ii) ध्रुवमपायेऽपादानम्।
 - (iii) वारणार्थानामीप्सितः।
 - (iv) नमः-स्वस्ति-स्वाहा-स्वधाऽलं-वषड्-योगाच्च।
 - (v) साधकतमं करणम्
 - (vi) सहयुक्तेऽप्रधाने।
 - (vii) क्रुध-द्रुहेर्ष्यासूयार्थानां यं प्रति कोपः।
 - (viii) उपान्वध्याङ्वसः।